

Grimm Masallarında Sunulan Toplumsal Cinsiyet Söylemi ve Evlilik Algısı: Propp Analizine Göre On İki Kardeş Masalının İncelenmesi

Gender Discourse and Perceptions of Marriage in Grimm Tales : An Analysis of he Tale of Twelve Brothers Based on Propp's Method

Feride SEÇGİN¹, Nurhayat YOLOĞLU²

¹Yüksek Lisans Öğrencisi

• secginferide@outlook.com • ORCID > 0000-0001-6902-0171

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Samsun

• nurhayat.yoluglu@omu.edu.tr • ORCID > 0000-0002-3392-7326

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 10 Ekim / October 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 13 Kasım / November 2022

Yıl / Year: 2022 | **Cilt – Volume:** 7 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa / Pages:** 177-200

Atıf/Cite as: Seçgin, F. ve Yoloğlu, N. "Grimm Masallarında Sunulan Toplumsal Cinsiyet Söylemi ve Evlilik Algısı: Propp Analizine Göre On İki Kardeş Masalının İncelenmesi" Middle Black Sea Journal of Communication Studies 7(2), November 2022: 177-200.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Feride SEÇGİN

GRİMM MASALLARINDA SUNULAN TOPLUMSAL CİNSİYET SÖYLEMİ VE EVLİLİK ALGISI : PROPP ANALİZİNE GÖRE ON İKİ KARDEŞ MASALININ İNCELENMESİ

ÖZ:

Dünyanın çeşitli ülke ve toplumları kendilerine özgü farklı türlerde masallara sahiptir. Ancak tüm dünyada bilinen, benimsenen ortak masallar da bulunmaktadır. Bunların başında Alman Dilbilimciler olan Jacob ve Wilhelm Grimm kardeşlerin derlemiş oldukları Grimm Masalları gelmektedir. Dünyaca tanınan Grimm kardeşlerin masalları pedagojik açıdan olumlu ve olumsuz pekçok öğe içermektedirler. Bu masallarda bir yandan örneğin dürüstlük, güç koşullara karşı koyma, yardımseverlik gibi olumlu temel değerler yer alırken, diğer yandan özellikle toplumsal cinsiyet ve evliliğin kahramanlara bir ödül olarak sunulması gibi yanlış algı yaratan söylemler ve şiddet, çocuklara kötü örnek olabilecek sahneler, korku içerikleri gibi olumsuz unsurlar da yer almaktadır.

Bu çalışmada Jacob ve Wilhelm Grimm Kardeşlerin on iki kardeş masalı toplumsal cinsiyet söylemleri açısından ve Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümlene yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Sonuç olarak Grimm Masalları'nın toplumsal cinsiyet söylemleri açısından çocuk yazınında yer almaması ancak toplumsal kültür hazinesi olarak yetişkinler için korunması gerektiği düşüncesi hakim olmuştur. Çocuk yazınında yer alan doğruluk, dürüstlük, iyi kalplilik, sorumluluk gibi evrensel ahlaki değerleri içeren ve toplumsal cinsiyet söylemlerinden arındırılmış; çocuğun gelişim düzeyine uygun içerikte eserlerin seçilerek çocuklara okunması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Grimm Masalları, Toplumsal Cinsiyet, Evlilik Söylemi, Propp Analizi.

GENDER DISCOURSE AND PERCEPTIONS OF MARRIAGE IN GRIMM TALES : AN ANALYSIS OF THE TALE OF TWELVE BROTHERS BASED ON PROPP'S METHOD

ABSTRACT

Different countries and societies in the world have different types of fairy tales that are unique to them. However, there are common stories that are known and embraced around the world. The first of these are the fairy tales of the Brothers Grimm. The fairy tales of the world-famous Brothers Grimm contain many pos-

itive and negative elements in terms of pedagogy. In these narratives, on the one hand, there are positive core values such as honesty, resilience to difficult conditions and benevolence, on the other hand, discourses that provoke misperceptions such as gender discourses and the depiction of marriage as a reward for the heroes, violence, scenes that can set a bad example for children, horror content, but also negative factors.

In this study, the story of the Twelve Brothers by the brothers Jacob and Wilhelm Grimm is analyzed with regard to gender discourses and using Vladimir Propp's method of structural narrative analysis. As a result, the idea prevailed not to include Grimm's fairy tales in children's literature in the sense of gender discourse, but rather to protect them as a social cultural asset for adults. It incorporates universal moral values such as honesty, kindness, and responsibility in children's literature and is free of gender discourse; It is recommended to choose content that is appropriate to the child's developmental level and read it to the children.

Keywords: *Grimm Tales, Gender, Marriage Discourse, Propp Analysis.*

GİRİŞ

Masallar yetişkinler tarafından çocuklar için üretilen içeriklerdir ve çocuklara fantastik bir dünya içinde hayatın akışını, insanlar arası ilişkileri, toplumsal ilişkileri öğretme amacıyla pedagojik eğitim aracı olarak kullanılmaktadırlar. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri de masallarda önemli bir yer tutmaktadır. Çocuklar, güvendikleri yetişkinler tarafından sıklıkla anlatılan masallarla toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmekte ve bu şekilde toplumsal cinsiyet rollerinin nesilden nesile aktarımı sağlanmaktadır.

Alman kökenli dilbilim uzmanları Jacob ve Wilhelm Grimm kardeşler tarafından Orta Avrupada yaygın olarak bilinen ve anlatılan masallar derlenmiş ve ilk kez 1812 yılında "Çocuk ve Ev Masalları" adıyla yayınlanmıştır. "Çocuk ve ev Masalları" kitabı, ikinci cildi 1815 yılında olmak üzere 1857 yılına kadar yedi defa daha basılmıştır. Bu kitapta yer alan masallar çok fazla şiddet ve korku içerdikleri, anlatım tarzlarının çocuklara uygun olmadığı yönünde getirilen eleştiriler nedeniyle her baskıda değiştirilerek yayınlanmıştır (Çalık, 2018: 20-21). Aytaça göre (2005: 251) Grimm Kardeşler tarafından derlenen ve dünyada en çok bilinen masallardan olan Grimm Masalları, 19. yy.da Almanya'da kutsal kitaptan sonra en çok satılan kitap olmuştur.

Pedagojik eğitim aracı olarak kullanılan masallardaki toplumsal cinsiyet söylemlerini ve evliliğin kadın figürlere sunuluşunu analiz ederek sorunla ilgili çözüm

ve önerilerin neler olabileceğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, Grimm Kardeşlerin “On iki Kardeş” masalı (Grimm ve Grimm, 2006: 57-63), Rus yapısal biçimci Vladimir Propp’un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi kullanılarak, toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir.

Masal şablonları üzerine çalışmaları bulunan Rus yapısal biçimci Vladimir Propp, tüm masalların kahramanları değişse de şablonların değişmediğini, 31 işlev ve 7 eylem alanı üzerinden değerlendirilerek analiz edilebileceğini belirtmektedir (Propp, 2018: 5-8). Masallardaki arka planda bulunan fantastik olaylar değişse de karakterlerin kişilik özellikleri, aile yapısı, toplumsal değerler ve öneriler sabit kaldığından her masal bu eylem alanları ve işlevler üzerine kurulmuştur. Propp Analizi olarak da bilinen Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi ile masalda bulunan işlevler ve eylem alanları analiz edilebilmekte, bir nevi masalın denklemi oluşturulmaktadır (Propp, 2018: 5).

Özellikle küçük yaşlarda güvendikleri yetişkinler tarafından çocuklara anlatılan masalların bilinçaltında güçlü etki bırakacağı göz önüne alındığında, bu tarz incelemelerin yapılması önem kazanmaktadır.

1. MASALLAR VE MASALLARIN TOPLUMDAKİ YERİ

1.1. Masalların Tanımı, Tarihçesi ve İşlevleri

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (TDK, 2022) masal “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak tanımlanmaktadır.

Masallarda olayların geçtiği yer ve zaman genellikle belirsizdir (Helimoğlu Yavuz, 1994: 11). “Evvel zaman içinde kalbur saman içinde”, “zamanın birinde”, “bir zamanlar”, “ülkenin birinde”, “Kaf Dağı’nın ardında” gibi gerçek üstü anlatımlarla bu belirsizlik vurgulanmaktadır. Dolayısıyla masalın geçtiği yer, zaman, masal kahramanlarının isimleri hiçbir zaman bilinmemektedir (Helimoğlu Yavuz, 1994: 11). Bu bilinmezlik sebebiyle masalların kaynağına ulaşabilmek, zaman içerisindeki izlerini takip edebilmek oldukça zordur.

Yaygın görüşe göre masalların kökeni Hint Mitolojisine dayanmaktadır ve Kelele ve Dimne olarak da bilinen Pançatantra bilinen en eski masaldır (Ünlüer, 2013: 10). Halk arasında ağızdan ağıza dolaşan masallar kültürlerle ve coğrafyaya göre değişiklik göstererek günümüze kadar ulaşmıştır. Masallar üzerinde ilk sistemli araştırmanın yapılması ancak 19. yy. da gerçekleşmiştir. Masalların kökenine dair ilk araştırmayı yapan ise Wilhelm Grimm olmuştur (Helimoğlu Yavuz, 1994: 15).

Masallar halk masalları ve sanat masalları olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Halk edebiyatının bir kolu olan halk masalları ağızdan ağıza dolaşan, yazarları belli olmayan, halkın kültürü ve yaşam tarzından beslenerek oluşan ve zamanla değişebilen bir edebiyat türüdür (Şirin, 1994: 113). İşlenen konular genellikle aile içi ilişkiler, üvey anne kıskançlıkları, çocukların karşılaştıkları zorluklar, kahramanın başarısı, iyilerin ödüllendirilip, kötülerin cezalandırılması ile ortaya konulan iyi – kötü karşıtlığıdır.

Sanat masalları ise yazarı belli olan, yazarın amacı doğrultusunda olay örgüsünü oluşturduğu, genellikle olağanüstü kahramanları olan ve olağanüstü olayların yaşandığı masallardır. Bu masalarda sıklıkla kehanet, büyü gibi doğa üstü güçler yardımıyla olayların çözüme ulaştığı görülür (Şirin, 1994: 113). Masallar, hayvan masalları, olağanüstü masallar, gerçek masallar, zincirlemeli masallar gibi çeşitli biçimlerde sınıflandırılırken; masal tekerlemesi, masalın kendisi ve masalın sonu gibi standart yapılardan oluşurlar (Bilkan, 2001: 16). Masal tekerlemesi mantık dışı kalıplaşmış sözlerden oluşur ve dinleyicileri hayal alemine çekmek için bir köprü görevi görür. Dinleyicinin ilgisini çeker ve dikkatini sürekli kılar (Helimoğlu Yavuz, 1994: 19).

Masallar çok yönlü kaynaklardır ve bir ulus için zengin hazinelerdir. Toplumun tarihini, uygarlığın gelişim izlerini masallardan kısmen çıkarmak mümkündür. Toplumun kuruluşunu ve ana öğelerini nitelendirmek için kullanılabilirler (Güneş, 2006: 14). Buna göre masalların halkın inançlarını, yaşayış tarzını, toplumsal kurallarını, ailenin yapısını ve işleyişini; ayrıca iyi – kötü, doğru – yanlış gibi değerleri taşıma ve aktarma işlevi olduğu söylenebilir. Sembolik bir dil ile anlatılan bu öğeler, zamanla toplumun değişimi ile birlikte değişen dinamik bir yapıya sahip olarak gelecek kuşaklara çağın gereklerine uygun olarak aktarılabilirler.

1.2. Masalların Çocuk Eğitimindeki Yeri

Eflatun Cem Güney'e göre, "Masal dünyası, renkli, sihirli bir dünyadır, bir fındık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz! Şu harita üzerinde bir yeri yok, yedi kat yerin dibinde mi desem, yedi kat göğün yüzünde mi? Yedi derya arasında mı desem, Kaf dağının arkasında mı? Bilmiyorum; halkın hayalhanesinde olsa gerek..." (Güney, 1971).

Masallar güvendikleri yetişkinler tarafından çocuklara küçük yaşlardan itibaren anlatılmaktadır. Bir eğlence aracı olmasının yanında iyi – kötü, doğru – yanlış gibi değer yargılarını, toplumsal kuralları, aile içi ilişkileri çocuğa güvenli bir yoldan öğretmenin yolu olarak görüldüğünden aynı zamanda pedagojik bir eğitim aracı olarak da kullanılmaktadırlar. Masalların çocuğun hayal gücünü ve dili kullanma becerisini geliştirirken yaşam içinde karşılaştıkları zorluklara çözüm üret-

me yeteneklerini geliştirdiği, fantastik bir alemde yaşama hazırlanmayı kolaylaştırdığı söylenebilir.

Çocuk eğitiminde masalların yer almasına şiddetle karşı çıkan görüşler de bulunmaktadır. Bunlar masallarda yer alan mantık dışı olayların çocuğun düşünce yapısına zarar vereceğini, şiddet ve kötülük içeren masalların kötü örnek olarak çocukları erken yaşta kötülükle tanıştıracaklarını savunmakta, bazı düşünürler ise tümenden yasaklanmasını savunmaktadırlar. Grimm Masalları söz konusu olduğunda ise en çok eleştiri masalların aşırı şiddet içermesine karşı yapılmaktadır (Güneş, 2006: 17).

Okul öncesi çocukları gerçekle hayali ayırt edemezler ve olaylar arasında mantıksal bağ kuramazlar. Benmerkezci düşünce yapıları sebebiyle dünyadaki her şeyi insanların kontrol ettiğine inanırlar. Bilişsel, sosyal, duygusal, motor ve dil gelişimi için kritik aşamalar bu dönemde yer almaktadır (Yavuzer, 2005: 86). Dolayısıyla masallar çocuklar için gerçektir. Bilinçaltının geliştiği bu dönemde çocuklara sunulan içerikler yetişkin bir birey oldukları zamandaki düşünce yapılarını oluşturmaktadır.

1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Masallarla Aktarımı

Tüm toplumsal değerler gibi toplumsal cinsiyet rolleri de masallarda kendine yer bulmaktadır. Angela Carter (1998: 34-35) yaşamımızdaki birçok tanımın, çocukluğumuzdan başlayarak yaşamlarımızın en bildik, doğal parçaları haline gelmiş olan masallarda insana, varoluşa, yaşama ilişkin değişmez, sorgulanmaz, öncesiz ve ölümsüz, evrensel gerçeklikler olarak sunulduğunu belirtir. Yazara göre bir çok tanımın aslında insan doğasının ve yaşamın bir parçası olmadığı, tersine çeşitli koşullar bağlamında ve toplumsal uzlaşılar sonucu oluşturulmuş yapay insan üretimleri olduğunu ortaya çıkarmaya çalışan yapıbozucu bir yaklaşım kullanarak masalların ele alınması gerekmektedir. Carter insanın ve yaşamın değişmez gerçeklikler olarak algılanan gelmiş pek çok yanının, özellikle de toplumsal cinsiyet kimliklerinin aslında güçlü olanın, kendi düzeninin sürekliliğini sağlamak üzere oluşturduğu ve yerleştirmeye çalıştığı yanlı, ideolojik ve kurmaca tanımlamalar olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. Carter'a göre (1998: 34-35) insanın biyolojik varlığının dışında yapay olarak üretilen ve zamanla doğal değişmez gerçeklikler olarak kabul edilen toplumsal cinsiyet kimliklerini, kadınlık ve erkeklığe dair türetilen bu mitleri "yaşamlarımızı düzenleyen toplumsal kurmacalar" olarak adlandırmak gerekir.

Masallarda bu türde bir toplumsal cinsiyet söyleminin Perrault ile başladığı ve Grimm Kardeşler ile devam ettiği görülmektedir (Kara, 1999: 55). Kara'ya göre (1999: 55) halk masalları derlenirken toplumun ihtiyacı olduğu düşünülen ekleme

ve çıkarmaların yapılması, kıssadan hisse bölümlerinin eklenmesi, özellikle kadınlara yönelik uyarı niteliğinde olmakla birlikte kadının bağımsızlığını ve güvenliğini erkeğe bağlayan söylemlerin yerleşmeye başlaması çocukluk eğitiminde toplumsal cinsiyet rollerinin kız ve erkek çocuklarına masallar yoluyla öğretildiğini kanıtlamaktadır.

2. GRİMM KARDEŞLER VE MASALLARI

2.1. Grimm Kardeşler

Alman kökenli dilbilim ve masal uzmanı Jacob Grimm (1785–1863) ve Wilhelm Grimm Kardeşler (1786–1859) Hannau’da dünyaya gelmişlerdir. Babalarının erken yaşta vefatından sonra yaşadıkları maddi zorluklar nedeniyle eğitimlerine devam edebilmek amacıyla Kassel’e teyzelerinin yanına taşınmışlardır. Jacob Grimm Marburg Üniversitesi’nde hukuk, Wilhelm Grimm ise aynı üniversitede edebiyat eğitimi almıştır (Gerstner, 1984: 136).

Jacob Grimm Slav dili ve edebiyatı üzerine inceleme çalışmaları yapmış ve bilimsel yazılar yazmıştır. Wilhelm Grimm ise daha çok Alman destanlarına yönelmiştir. Jacob Grimm halk masalını (Volksmärchen) asıl edebiyatın eski şekli ve özü sayarken, romantiklerin sanat masal (Kunstmärchen) türünün de kesinlikle ayrı tutulması gerektiğini belirtmiştir. Jacob Grimm’in ele almış olduğu eserleri: Alman dili ve dil tarihi hakkında “Deutsche Grammatik” (1819–1837), Die deutsche Rechtsaltertümer (1828), Die deutsche Mythologie (1833) dir. Wilhelm Grimm kendisini tamamen efsane araştırmalarına vermiştir. Kalemeye aldığı eseri: Die deutsche Heldensage’dır (1829). Kardeşiyle birlikte “Die deutschen Sagen” adı altında ilki 1816 ikincisi 1818 yıllarında olmak üzere iki kitap halinde Alman efsanelerini yayımlamışlardır. Bu eserin önsözünde masal ile efsaneyi birbirinden ayırırlar (Aytaç, 2005: 251). Jacob Grimm Alman Mitoloji eserini yayınladıktan sonra kardeşi ile birlikte “Çocuk ve Ev Masalları” (Kinder und Hausmärchen) kitabını yazar. Kitabın ilk cildi 1812 yılında, 2. cildi 1815 yılında yayınlanır.

Grimm kardeşler 1830 yılında Göttingen Üniversitesi’nde göreve başlamış ve burada profesörlüğe kadar yükselmişlerdir. Ayrıca üniversitenin kütüphane yöneticiliği görevini üstlenmişlerdir. Ölümlerinden sonra Berlin’de Grossgörschen Strasse’de bulunan St. Lucas und Matthäus- Gemeinde mezarlığına yanyana gömülmüşlerdir (Gerstner, 1984: 128).

1838’de hazırlamaya başladıkları kapsamlı Almanca sözlük olan Deutsches Wörterbuch’un ilk cildi 1854’te yayınlanmış ancak ömürleri yetmediğinden yarım kalmıştır. Bu eser daha sonra farklı araştırmacıların katkıları ile tamamlanarak yayınlanmıştır (Aytaç, 2012: 242).

2.2. Grimm Masalları

Aytaç'a göre 2005: 251) Jacob ve Wilhelm Grimm Kardeşlerin "Çocuk ve Ev Masalları" adıyla yayınladıkları ve tüm dünyada Grimm Masalları adıyla bilinen derleme masallar 19. yy. da Almanya'da Kutsal Kitap'tan sonra en çok satılan kitap olmuştur. Almanya'nın köklü ailelerinin anlatımlarına dayanarak derledikleri bu masallar, Orta Avrupada yaygın olarak bilinen ve anlatılan masallardır (Aytaç, 2005: 251).

"Grim Masalları" adlı çalışmada dünyaca ünlü pek çok masal yer almaktadır. 1812 – 1857 yılları arasında 7 defa basılan kitapta pek çok değişiklik yapılmıştır. Kurgular aynı kalsa da masalların çok fazla korku ve şiddet içerdikleri, anlatım tarzının çocuklara uygun olmadığı eleştirileri karşısında olumsuz öğeler çıkarılarak yenilenmişlerdir (Çalık, 2018: 20-21).

Grimm kardeşlerin yaşadıkları dönemde şiir, masal ve hikayeleri bir köken arayışı içinde derleme çalışmaları hız kazanmıştı. Milli devlet politikalarının önemli bir öznesi olan ortak kültür ve folkloru inşaa edebilmek amacıyla yapılan çalışmalar içerisinde derleyiciliğin kurumsallaşmaya başladığı görülmektedir. Derlenen sözlü eserler hem bir toplumun ortak paylaştığı bir kültürel nesne olarak hem de milli kimliğe işaret eden ve bu milli kimliği devam ettirecek zihin yapısını kurmak gibi iki önemli hususta millileşme sürecine hizmet ederler (Boratav ve Van Genep, 2000: 7).

Alman toplumunun tüm bireylerinin kendinden bir şeyler bulacağı tasvir ve anlatımlarla ortak geçmiş oluşturma, evrensel insani değerler, otorite figürlerine mutlak boyun eğme, düzene karşı saygı duyma, disiplin, ihtiyaç hâlinde şiddete başvurmayı kutsama ve tehlikeli yabancıların kurtulması gereken öteki hâline gelmesi gibi temalar işlenerek kendi deyimleri ile bir tür "eğitim el kitapçığı" oluşturmuşlardır (Harshbarger, 2013: 490).

Bu durum Grimm Masallarını Naziler için her evde bulunması gereken bir kutsal kitap durumuna taşımış, İkinci Dünya Savaşı sonrası "Nazilerden Arınma Dönemi" nde uzunca bir süre kitabın okutulmasının yasaklanmasına sebebiyet vermiştir (Harshbarger, 2013: 490).

Zipes'e göre (1988: 23) Grimm Kardeşler Hristiyan kentsoylu sınıfın çocuklarına toplumun kendilerinden beklediği değerleri öğrenip içselleştirebilmelerini sağlayacak bir metin sunabilmek için derledikleri masalları tıpkı bir terzi gibi onarıp işlemişlerdir. Grimm Kardeşlerin yaşadıkları çağda giderek yükselmekte olan Hristiyan kentsoylu sınıfın, toplumsal değerlerde de değişikliğe yol açtığı görülmektedir. Grim Masalları, ataerkil, iş, kazanç, güç, yükselme odaklı, özdenetimli

dünya görüşünün hakim olduğu sınıfların çocuklarının eğitiminde kullanılması amacı ile bir “Eğitim El Kitabı” olarak hazırlanmıştır (Zipes, 1988: 23).

3. YÖNTEM: PROPP’UN YAPISAL ANLATI ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ

Grimm Masalları’nda toplumsal cinsiyet söylemlerinin ve evlilik algısının incelendiği bu çalışmada Propp’un yapısal anlatı çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Rus Dilbilimci Vladimir Propp masalların her zaman bir şablon üzerine kurulduğunu, arka plandaki fantastik öğeler ve olaylar değişse de karakterlerin kişilik özellikleri, aile yapısı, toplumsal değerler ve önerilerin sabit prototiplerden oluştuğunu söylemektedir (Propp, 2018: 5-8). Buna göre Recep Yılmaz’ın teknik söylemiyle “gösterenler değişebilir, ancak gösterilenler sabittir” (Yılmaz, 2014: 49). Bu sebeple masalarda bulunan şablonların pek çoğunu içeren On İki Kardeş masalı, Vladimir Propp’un yapısal anlatı çözümleme yöntemi ve feminist eleştirel söylem analizi bağlamında incelenmiştir.

Propp’un yapısal çözümleme yöntem ve kuramlarının amacı halkbilimi türlerini evrensel modellere indirgemek, böylece karşılaştırmalı çalışmalara olanak sağlayarak insanlığı zihinsel ve kültürel gelişim sürecini ortaya koyabilmektir (Baş ve Yalçın, 2017: 26-27). Propp böylece yüzeydeki çeşitlilik, çok renkli özellik altında, birçok masalın ortak olarak kullanmış olduğu “işlevsel” birimleri bulup ortaya çıkararak halk masallarının yapısını düzenleyen değişmez yasaları tespit etmeyi amaçlamıştır (Bolat, 2017: 219). Halk masallarının biçim ve yapısını çözümlemeye olanak sağlayan bu model olağanüstü masalların çözümlemesinde de kullanılmaktadır.

Masallar tıpkı bir yapboz gibi hep aynı parçaların üzerine kurulduğundan kişilerin adları ve nitelikleri değişse de eylemleri ve işlevleri sabit kalmaktadır. Masalarda değişmeyen 31 işlev ve 7 eylem alanı bulunmaktadır. Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi ile masal bu işlev ve eylem alanları üzerinden değerlendirilmekte, bir nevi masalın formülü ortaya konulmaktadır. Bu nedenle çalışmada masalın içeriği Rus dil bilimci Vladimir Propp’un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi ile incelenmiştir (Propp, 2018: 29-65).

Masalarda bulunan 31 işlev ve sembolleri şu şekildedir:

1. Aileden birinin evden uzaklaşması. (Tanımı: uzaklaşma, simgesi β)
2. Kahramanın bir yasakla karşılaşması. (Tanımı: yasaklama, simgesi γ)
3. Yasağın çiğnenmesi. (Tanımı: yasağı çiğneme, simgesi δ)
4. Saldırganın bilgi edinmeye çalışması. (Tanımı: soruşturma, simgesi ϵ)

5. Saldırmanın kurbanı hakkında bilgi toplaması. (Tanımı: bilgi toplama, simgesi Ç)
6. Saldırmanın kurbanını veya kurbanının servetini ele geçirmek için onu aldatmayı denemesi. (Tanımı: aldatma, simgesi η)
7. Kurbanın aldanması ve istemeyerek düşmanına yardım etmiş olması. (Tanımı: suça katılma, simgesi θ)
8. Saldırmanın aileden birine zarar vermesi. (Tanımı: kötülük, simgesi A)
- 8a. Aile fertlerinden birinin bir şeyi kaybetmesi veya bir şeye sahip olmak istemesi. (Tanımı: Eksiklik, simgesi a)
9. Kötülüğün ya da eksikliğin haberinin yayılması; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulması, kahramanın gönderilmesi ya da gitmesi. (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B)
10. Arayıcı kahramanın eyleme geçmeyi kabul etmesi ya da eyleme geçmeye karar vermesi. (Tanımı: karşıt eylemin başlangıcı, simgesi C)
11. Kahraman evinden ayrılması. (Tanımı: gidiş, simgesi ↑)
12. Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınamaya, bir sorgulamaya, saldırı vb. ile karşılaşması. (Tanımı: başışının ilk işlevi, simgesi D)
13. Kahraman ileride kendisine başışta bulunacak kişinin eylemlerine tepki göstermesi (Tanımı: kahramanın tepkisi, simgesi E)
14. Büyülü nesnenin kahramana verilmesi. (Tanımı: büyülü nesnenin alınması, simgesi F)
15. Kahramanın aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılması, kendisine kılavuzluk edilmesi veya yol gösterilmesi. (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, bir kılavuz eşliğinde yolculuk, simgesi G)
16. Kahraman ve saldırmanın bir çatışmada karşı karşıya gelmesi. (Tanımı: çatışma, simgesi H)
17. Kahramanın özel bir işaret edinmesi. (Tanımı: özel işaret, simgesi I)
18. Saldırmanın yenik düşmesi. (Tanımı: zafer, simgesi J)
19. Başlangıçtaki kötülüğün giderilmesi ya da eksikliğin karşılanması. (Tanımı: giderme, simgesi K)
20. Kahramanın geri dönmesi. (Tanımı: geri dönüş, simgesi ↓)
21. Kahramanın izlenmesi. (Tanımı: izleme, simgesi Pr)
22. Kahramanın yardımına koşulması. (Tanımı: yardım, simgesi Rs)

23. Kahramanın kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varması.(Tanımı: kimliği gizleyerek gelme, simgesi O)
24. Düzmece bir kahramanın asılsız savlar ileri sürmesi. (Tanımı: asılsız savlar, simgesi L)
25. Kahramana güç bir iş önerilmesi. (Tanımı: güç iş, simgesi M)
26. Güç işin yerine getirilmesi. (Tanımı: güç işi yerine getirme, simgesi N)
27. Kahramanın tanınması. (Tanımı: tanı(n)ma, simgesi Q)
28. Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün gerçek kimliğinin ortaya çıkması. (Tanımı: ortaya çıkarma, simgesi Ex)
29. Kahramanın yeni bir görünüm kazanması. (Tanımı: biçim değiştirme, simgesi T)
30. Düzmece kahramanın ya da saldırganın cezalandırılması. (Tanımı: cezalandırma, simgesi U)
31. Kahramanın evlenmesi, tahta çıkması. (Tanımı: evlenme, simgesi W^o)

Bu çok sayıdaki işlev, mantıksal olarak işlevleri yerine getiren kişilere uygun düşen eylem alanlarına göre kümelendirilir.

1. Saldırganın (ya da kötü kişinin) eylem alanı: Kötülük, çatışma ve kahramana karşı sürdürülen başka kavga biçimleri, izleme işlevlerini kapsar.
2. Bağışçının (ya da sağlayıcının) eylem alanı: Büyülü nesnenin aktarılmasının hazırlanması, büyülü nesnenin kahramana verilmesi işlevlerini kapsar.
3. Yardımcının eylem alanı: Kahramanın uzamda yer değiştirmesi, kötülüğün ya da eksikliğin giderilmesi, izlenme sırasında yardım, güç işleri yerine getirme, kahramanın biçim değiştirmesi işlevlerini kapsar.
4. Prensesin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı: Güç işleri yerine getirme isteği, bir özel işaretin zorla benimsettirilmesi, düzmece kahramanın ortaya çıkarılması, gerçek kahramanın tanınması, ikinci saldırganın cezalandırılması, evlenme işlevlerini kapsar.
5. Gönderenin eylem alanı: Yalnızca kahramanın gönderilmesi işlevini kapsar.
6. Kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidiş, bağışçının isteklerine tepki, evlenme işlevlerini kapsar.
7. Düzmece kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidişi, bağışçının isteklerine karşı gösterilen ve her zaman olumsuz tepkiyi, asılsız savları kapsar. (Propp, 2018, s. 80 - 81)

Masallarda bulunan hiçbir işlev bir diğerini dışlamaz. Ancak yapısal olarak masallarda iki ikili işlev bulunur. Bunlar:

1. Saldırganla çatışma ve kahramanın zaferi (H-J)
2. Güç iş ve bu güç işi yerine getirme (M-N)

On İki Kardeş masalına bu bağlamda bakıldığında iki kahraman olduğu görülür: Bünyamin ve kız kardeşi. Bu yüzden masalın incelemesini iki kahraman üzerinden ayrı ayrı yapmak mümkündür.

4. GRİMM KARDEŞLERİN ON İKİ KARDEŞ MASALI

Masal, bir zamanlar bir ülkede yaşayan bir kral ve kraliçenin on iki oğulları olmasına karşılık hiç kızları olmaması üzerine kurgulanmıştır. Buna göre kraliçe on üçüncü çocuğuna hamile kalınca, kral; eğer kraliçe kız çocuğu doğurursa, bu kıza daha büyük servet ve tek varislik kalması için diğer on iki erkek kardeşinin öldürülmesi kararını verir ve bir odaya on iki tabut koydurarak anahtarı kraliçeye verip, bundan kimseye söz etmemesini emreder. Ama anne kraliçe üzüntüye dayanamayıp bu sırrı en küçük oğlu Bünyamin'e söyler. Bünyamin de eğer kız kardeşleri olursa, on bir kardeşi ile birlikte hiç dönmeyecekleri bir yere gitmeye karar verir. Evden ayrılırlar. Kız kardeşlerinin doğumunu öğrendikten sonra, babalarının öldü sandığı on iki erkek kardeş "gördükleri kızları öldürmek" için intikam yemini ederek on yıl boyunca ormanın derinliklerinde yaşarlar. Yıllar sonra kız kardeşleri onların varlığını öğrenir ve onları aramaya çıkar. Masal kız kardeşin diğer erkek kardeşlerini bulması ama kimliğinin onlardan saklanması, bir takım büyülü olaylar nedeni ile kardeşlerin kargaya dönüşmesi, kız kardeşin bundan kendini sorumlu tutarak bir ağacın tepesinde, hiç konuşmadan ve gülmeden yıllarca yaşaması biçiminde devam eder. Günün birinde bir kral onu görür ve evlenir ancak onun hiç konuşmaması ve gülmemesini öne süren kayınvalidenin dolduruşları ile kral karısını yaktırmaya karar verir. Ancak tam ateşte yanacağı sırada yedi suskunluk yılı dolar, büyü bozulur ve karga olan kardeşleri yeniden insan olurlar. Kralın gerçekleri anlaması ve ondan sonra mutlu yaşamaları vurgulanarak masal sona erer.

5. BULGULAR

Grim Kardeşlerin On İki Kardeş Masalı, Bünyamin adlı kahraman ve kız kardeşi üzerinden analiz edilmiştir.

5.1. On İki Kardeş Masalının Bünyamin Adlı Kahraman Üzerinden Çözümlemesi

Masal güç bir iş ve bu güç işi yerine getirme M – N ikili işlevi üzerine inşaa edilmiştir. Masalda yer alan erkek kardeş Bünyamin adlı kahraman cephesinden masalın Propp analizine göre çözümlemesi Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. On İki Kardeş Masalının Bünyamin Adlı Kahraman Üzerinden Çözümlemesi

	Açıklama	Simge
1	Kral ve kraliçenin on iki erkek çocuğu olması ama hiç kız çocukları olmaması (Aile fertlerinden birinin bir şeyi kaybetmesi veya bir şeye sahip olmak istemesi).	A
2	Kraliçenin kız çocuk doğurma ihtimaline karşı erkek çocuklar için tabut hazırlanması ve bunun gizli tutulması (Kahraman bir yasakla karşılaşması) - simgesi	Y
3	Bünyamin'in annesinin ağlamaları karşısında ısrar ederek tabutları görüp sırrı öğrenmesi (Yaşagın çiğnenmesi)	Δ
4	Kraliçe doğum yapana kadar Bünyamin ve ağabeylerinin geçici olarak ormanda saklanması (Kötülüğün ya da eksikliğin haberinin yayılması; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulması, kahramanın gönderilmesi ya da gitmesi)	B
5	Şatonun kulesine kız kardeşin doğumunu simgeleyen al bayrağın çekilmesi ile birlikte Bünyamin ve ağabeylerinin temelli olarak ayrılmaya karar vermeleri (Arayıcı kahramanın eyleme geçmeyi kabul etmesi ya da eyleme geçmeye karar vermesi)	C
6	Bünyamin ve ağabeylerinin temelli olarak evden ayrılıp ormanda yaşamaya başlamaları (Kahramanın evinden ayrılması)	↑
7	Bünyamin ve ağabeylerinin lanetli bir kulübe bularak orada yaşamaya başlamaları (Büyümlü nesnenin kahramana verilmesi)	F
8	Kız kardeşin kulübe gelmesi ile Bünyamin'in ağabeylerinin kız kardeşi öldürmelerinin engellenmesi gerekliliği (Kahramana güç bir iş önerilmesi)	M
9	Bünyamin'in ağabeylerinin kız kardeşi öldürmelerini engellemesi (Güç işin yerine getirilmesi)	N

10	Kız kardeşin bahçedeki zambakları koparması ile Bünyamin ve ağabeylerinin kargaya dönüşmesi (Kahramanın yeni bir görünüm kazanması)	T
11	Karga olan Bünyamin ve ağabeylerinin evlerinin kaybolması ve yedi yıl karga olarak yaşamaları (Kahraman evinden ayrılması)	↑
12	Kız kardeşin Bünyamin ve ağabeylerinin tekrar insan formuna dönebilmeleri için yedi yıl konuşmama ve gülmemeyi kabul etmesi (Kahramanın yardımına koşulması)	Rs
13	Kız kardeşin yedi yıllık sabrı sonunda Bünyamin ve ağabeylerinin tekrar insan formuna dönmesi (Kahramanın yeni bir görünüm kazanması) ve Kahramanın tanınması	T/ Q
14	Kız kardeşlerini yakılmaktan kurtararak mutlu bir hayat yaşamaları (Kahramanın evlenmesi, tahta çıkması / mutlu son	W°o

Tablo 1 de yer alan işlevlere göre masalın Bünyamin kahramanı üzerinden işlev şeması M-N ikili işlevi üzerinden şu şekildedir:

$$a + \gamma + \delta + B + C + \uparrow + F + M + N + T + \uparrow + Rs + T / Q + W^{\circ}o$$

5.2. On İki Kardeş Masalının Kız Kardeş Kahramanı Üzerinden Çözülmesi

Masal güç bir iş ve bu güç işi yerine getirme M - N ikili işlevi üzerine inşaa edilmiştir. Masalda yer alan kız kardeş cephesinden masalın Propp analizine göre çözülmesi Tablo 2 de gösterilmiştir:

Tablo 2. On İki Kardeş Masalının Kız Kardeş Kahramanı Üzerinden Çözülmesi

	Açıklama	Simge
1	Kız kardeş henüz doğmadan önce on iki ağabeyin evi terk etmiş olması (Aileden birinin evden uzaklaşması) - simgesi	B
2	On iki ağabeyin varlığının ve tabutlu odanın kız kardeşten saklanması (Kahraman bir yasakla karşılaşması) - simgesi	Γ
3	Sarayda büyük temizlik yapılırken kız kardeşin on iki erkek gömleği bulması (Yasağın çiğnenmesi) - simgesi	Δ
4	Saklanan erkek kardeşlerin varlığının ve evi terk etmelerinin anne tarafından kız kardeşe açıklanması (Yasağın çiğnenmesi) - simgesi	Δ
5	Kız kardeşin ağabeylerini bulmak istemesi (Aile fertlerinden birinin bir şeyi kaybetmesi veya bir şeye sahip olmak istemesi) - simgesi	A

6	Kız kardeşin annesine ağabeylerini bulma arzusunu iletmesi (Kötülüğün ya da eksikliğin haberinin yayılması; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulması, kahramanın gönderilmesi ya da gitmesi) - simgesi	B
7	Kız kardeşin yolculuk hazırlığı olarak ağabeylerinin gömleklerini alması (Arayıcı kahramanın eyleme geçmeyi kabul etmesi ya da eyleme geçmeye karar vermesi) - simgesi	C
8	Kız kardeşin şatodan ayrılarak ormanda ağabeylerini aramaya başlaması (Kahraman evinden ayrılması)	↑
9	Kız kardeşin büyülmüş kulübeyi bularak ağabeyi Bünyamin'le kavuşması (Başlangıçtaki kötülüğün giderilmesi ya da eksikliğin karşılanması)	K
10	Bünyamin'in kız kardeşi diğer ağabeylerin öldürmesi tehlikesine karşı saklaması (Kahramanın yardımına koşulması) (Kahramanın kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varması) (Kahramana güç bir iş önerilmesi)	Rs O M
11	Diğer ağabeylerin kız kardeşi öldürmeyeceklerine söz vermeleri ve kız kardeşin ağabeylerine kavuşması (Güç işin yerine getirilmesi) (Kahramanın tanınması) (Başlangıçtaki kötülüğün giderilmesi ya da eksikliğin karşılanması)	N Q K
12	Kız kardeşin ağabeyleri ile birlikte lanetli kulübede yaşamaya başlaması (Büyülü nesnenin kahramana verilmesi)	F
13	Kız kardeşin bahçedeki zambakları koparması ile Bünyamin ve ağabeylerinin kargaya dönüşerek uçup gitmesi (Aile fertlerinden birinin bir şeyi kaybetmesi veya bir şeye sahip olmak istemesi)	A
14	Zambakların koparılması ile birlikte büyülmüş kulübenin ortadan kaybolması (Kahramanın evinden ayrılması)	↑
15	Yaşlı cadının kız kardeşe ağabeylerini nasıl kurtaracağını söylemesi (Kahramanın yardımına koşulması) (Kahramana güç bir iş önerilmesi)	Rs M
16	Kız kardeşin ağabeylerini kurtarmak için yedi yıl konuşmama ve gülmeme kararı vermesi (Arayıcı kahramanın eyleme geçmeyi kabul etmesi ya da eyleme geçmeye karar vermesi)	C
17	Kız kardeşin ormandaki bir ağacın tepesine sığınarak konuşmadan ve gülmeden yaşamaya başlaması (Kahramanın kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varması)	O
18	Kız kardeşin kendisine aşık olan kralla evlenmesi (Kahramanın evlenmesi, tahta çıkması) - simgesi	W°o

19	Kız kardeşin kayınvalidesi tarafından kötülükle suçlanması (Düzmece bir kahramanın asılsız savlar ileri sürmesi)	L
20	Kız kardeşin kötü bir cadı olduğu gerekçesiyle yakılması (Saldırganın aileden birine zarar vermesi)	A
21	Kız kardeşin konuşmaması ve gülmemesi gereken yedi yıllık sürenin dolması (Güç işin yerine getirilmesi) - simgesi	N
22	Ağabeylerin gelerek insan şekline geri dönmeleri ve kız kardeşi kurtarmaları (Kahramanın yeni bir görünüm kazanması) / Kahramanın yardımına koşulması) Rs	T Rs
23	Kız kardeşin gerçekte kim olduğunun anlaşılması (Kahramanın tanınması)	Q
24	Kız kardeşin kocası ve ağabeyleri ile birlikte mutlu yaşamına devam etmesi (Kahramanın evlenmesi, tahta çıkması)	W ^o

Tablo 2 ye göre masalın Kız Kardeş kahramanı üzerinden işlev şeması M – n ikili işlevi üzerinden şu şekildedir:

$$\beta + \gamma + \delta + \delta + a + B + C + \uparrow + K + Rs/O/M + N/Q/K + F + a + \uparrow + Rs/M + C + O + W^o + L + A + N + T/Rs + Q + W^o$$

Propp analizine göre Bünyamin ve kız kardeşinin simgesel sıralamaları alt alta konulduğunda masalların evlilik ile sonuçlandığı ve evliliğin bir ödül olarak sunulduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Bünyamin ve Kız kardeşin Propp Analizine Göre İşlev Şemaları

Bünyamin	$a + \gamma + \delta + B + C + \uparrow + F + M + N + T + \uparrow + Rs + T / Q + W^o$
Kız Kardeş	$\beta + \gamma + \delta + \delta + a + B + C + \uparrow + K + Rs/O/M + N/Q/K + F + a + \uparrow + Rs/M + C + O + W^o + L + A + N + T/Rs + Q + W^o$

6. ON İKİ KARDEŞ MASALININ TOPLUMSAL CİNSİYETTE EVLİLİK ALGISI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Bu çalışmada On İki Kardeş masalında evlilik ve evliliğin kadınlara sunulmuş şekli toplumsal cinsiyet bakış açısıyla değerlendirilmiştir:

Cinsiyet kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları ifade ederken, toplumsal cinsiyet ise cinsel kimliğin toplumsal kurgulanışını anlatan bir ifadedir; cinsi-

yetin toplum tarafından kültürel, dini, ideolojik sistemleri tarafından güçlendirilen geniş bir toplumsal iş bölümünün görünüşüdür (Ostergaard, 1992: 1). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve medeni hak ve özgürlüklerinin tanınmasının ve bunlardan yararlanmalarının önünde bir engel oluşturmakta; kadının eğitim durumunun, sağlığının, ekonomik faaliyetlerinin ve özgürlüğünün toplumsal baskılar yoluyla kısıtlanmasına neden olmaktadır (Demirgöz Bal, 2014: 16). Toplumsal cinsiyet rolleri bireyin kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamasından sonra toplum tarafından belirlenen cinsiyetinin gerektirdiği rolleri üstlenmesidir (Akgül Gök, 2013: 5). Toplum kadın ve erkekte kendileri için belirlenen rolleri sergilemelerini beklemekte, belirlenen çizginin dışına çıkan birey toplum tarafından dışlanmaktadır (Akgül Gök, 2013: 8).

Toplumun üzerinde durduğu en önemli konulardan biri evliliktir. Evlilik çağlar boyunca toplumdan topluma, kültürden kültüre değişmekle birlikte çağlar boyunca varlığını devam ettirmekte olan bir olgudur (Doğancı ve Tuncay, 2020: 1324). Ataeril yapıda genellikle bir kadın ve erkeğin birleşerek yeni bir aile oluşturmak amacıyla sözleşme yapması evlilik olarak adlandırılmaktadır. Genellikle kadının nesne olarak görüldüğü, sorumluluğunun babadan kocaya geçtiği, ücretsiz ev içi emek ve bakım hizmetlerinin beklendiği evlilik kurumundaki beklenti ve görevlerin oluşmasının temelinde kuşkusuz ki toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde belirlenen aile yapısı anlayışı yatmaktadır (Kıran, 2017: 8).

Grimm Kardeşler tarafından derlenmiş olan On İki Kardeş Masalının, Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi ile yapılan içerik analizinde de görüldüğü üzere masalarda kahramanlar değişse de eylem alanları ve işlevleri yinelenmektedir. Buna göre 4. eylem alanı (prensesin ve babasının eylem alanı) ve 6. eylem alanı (kahramanın eylem alanı) evlilik ile ilgiliyken, 31. yani son işlev evlenme – tahata çıkmadır (Propp, 2018: 5-8). Tüm masalarda sürekli aynı öğelere yer verilerek olay örgüsünün kurulması ile verilmek istenen mesaj bilinçaltına güçlü bir şekilde yerleşmektedir (Koraş, 2019: 530). Bu sebeple yukarıda da belirtildiği gibi çocuk eğitiminde oldukça önemli bir yer tutan masalların toplumsal cinsiyet söylemleri açısından eleştirel bir gözle incelenmesi önem taşımaktadır.

17. yy. in sonlarından 18. yy. in sonlarına kadar olan döneme Aydınlanma Çağı adı verilmektedir. Felsefe ve bilimsel gelişmelerle birlikte insan hakları konusu da konuşulmaya başlanmış, insanın doğuştan gelen vazgeçilmez hakları olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Amerikan Bağımsızlık Bildirisi ve Fransız Bağımsızlık Bildirisinin en can alıcı noktalarından biri olan bu konu kadınları dışarıda tutarak yalnızca erkek vatandaşların sahip olması gereken temel haklar olarak ortaya konulmuştur. O dönemde benimsenen Newton'un rasyonel dünya görüşü kadın – erkek ayrımını körükleyen bir felsefe içermektedir. Buna göre evrenin değişmez gerçekliği ve matematiğini anlatan bir fiziki dünya bir de akla ve matematiksel ilkeler mekanizmasına uygun olarak işlemeyen estetik, moral değerler, duygulardan oluşan başka bir

dünya. Kadın işte bu ikinci dünyaya ait olan farklı bir varlık olarak görülmektedir. Ayrıca bu ikinci dünyanın üstün olduğu varsayılan akılcı dünya tarafından denetim altında tutulması ve yönetilmesi gerektiği görüşü hakimdir (Donovan, 2021: 22). Grimm Masallarının da bu dünya görüşü doğrultusunda şekillenerek kadın ve erkekler için biçilen toplumsal cinsiyet rollerini öne çıkardığı görülmektedir.

Berktaş'ın (2005: 23) Pythagoras'tan aktardığı "Düzeni, ışığı ve erkeği yaratan bir iyi ilke vardır; bir de kaosu, karanlığı ve kadını yaratan kötü ilke" düşüncesi, kadını daimi olarak erkeğin ötekisi haline getirmiş, ancak tahakküm altına alındığında yarattığı kaosun dizginlenebileceği anlayışını hakim kılmıştır. Nasıl ki kültür doğaya egemen konumda ise, erkek de kadına göre egemen konumda yer almaktadır (Berktaş, 2005: 26). Berger bu erkek egemen yapı içerisinde erkeğin erk sahibi, sahip olan, seyreden; kadının ise hem kendini seyreden hem de seyredilen olarak kişilik yapıları oluşturduklarını ifade etmektedir (2018: 45).

Sembolik olarak masallarda da bu yapı güzel kadın – güçlü erkek evliliği, şeytan kadın – güçsüz erkek evliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Grimm Masallarında genel olarak evliliğin nasıl gerçekleştiğine baktığımızda çok güzel, çok masum, genellikle toplumdaki diğer kızlardan kendisini ayıran bazı fiziksel özellik ya da işaretlere sahip bir kız ile kızın güzelliğine vurulan bir kral, prens, özel güçleri olan bir kahraman ki fiziksel bir çirkinliği varsa dahi bunun mutlaka kötü bir büyü sonucu ortaya çıkmış olduğu erkek kahraman arasında olduğuna tanık oluruz. Eğer maddi olarak yetersiz, hayatını kahramanlıklar yaparak geçirmek yerine geçimini sağlamak üzere çalışan bir kocanın varlığı söz konusu ise karısı mutlaka huysuz, bencil, açgözlü ve çirkin olarak tasvir edilmektedir. Ayrıca bu kişilerin nasıl evlendikleri masalda yer edinecek kadar dikkat çekmemekte, daha sonraki hayatlarında olan olağanüstü olaylar anlatılarak genellikle kadının cezalandırıldığı bir sonla tamamlanmaktadır. Bu seçimler güzel kadın ve güçlü erkek arasındaki evliliğin arzu edilir olduğunu, anlatmaya değer hikayenin ise ancak bu olabileceğini düşündürmektedir.

On İki Kardeş Masalında da aynı yapıyı görmekteyiz. Kız kardeş henüz doğduğunda dikkat çekecek kadar güzeldir ayrıca alnında soylu bir kişi olduğunu kanıtlayacak altın bir yıldız işareti taşımaktadır. Ergenliğe yani evlilik çağına yaklaştıkça ise masalın içerisinde sıklıkla vurgulandığı üzere serpilip büyümüş, güzelliğine güzellik eklenmiştir (Grimm ve Grimm, 2006: 59). Bu da herkesin prensese hayran olmasının ve sevmesinin başlıca nedenidir çünkü masalda kız kardeşin zekasından, problem çözme yeteneklerinden, karakter yapısından hiçbir şekilde bahsedilmemektedir. Akılcılığı kamusal alanla ve erkeklerle; akıldışılığı ve ahlakı özel alanla ve kadınla özdeşleştiren dönemin Aydınlanma düşüncesi içerisinde (Donovan, 2021: 25) kadınların herhangi bir zeka ve karakter göstermesi zaten beklenmemektedir. Berger (2018: 50) o dönemde yapılan resimleri değerlendirirken kadının çıplaklığının onu seyirlik ve güzel bir nesne, erkeği ise seyreden – sahip olan olarak

nitelendirmektedir. Kadının varlığı ancak güzelliği ve seyredene verdiği zevk ölçüsünde anlam kazanmaktadır.

Şatoda annesinin gözetimi altında büyüyen kız kardeş, on iki ağabeyi olduğunu öğrendikten sonra şatodan ayrılarak onları bulup getirmeye karar verir ve bu amaçla evden ayrılması olağan karşılanır. Zaten kısa bir süre sonra ağabeylerini bulacak, anne babasının koruması altından çıkarak ağabeylerinin koruması altına girecektir. Aynı şekilde kız kardeş ağabeyleri kargaya dönüştükten sonra kulübenin kaybolması ile kendisine yeni bir ev kurmak yerine bir ağacın tepesine sığınarak geçici bir korunma sağlamış, bu çaresiz halinden ise ancak evlenerek kurtulup kocasının koruması altına girmiştir (Grimm ve Grimm, 2006: 59-61). Bu durumda açıkça görülmektedir ki ağabeylerinin ölüm tehdidi karşısında kendilerine yeni bir hayat kurmak için evden ayrılmaları fikri ne kadar olağan ise kız kardeşin kendisi için evden ayrılması fikri o kadar olağan dışıdır. Kadının kocasının himayesi altında ve aileye ait olduğu; mülkiyet, miras ve çocukları üzerinde hiçbir hakkının bulunmadığını, güç ve iktidar sahibinin ancak erkek olabileceğini kabul eden toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde kadın ayrıca özel mülkün korunmasının bir parçasıdır; zira veraset hakkı için monogami ve kadın üzerinde hakimiyet kurma mülkün aile içinde kalmasının kritik bir unsurudur (Donovan, 2021: 26).

Kadınların toplumsal önyargılarla erkeklerin hakimiyeti altında tutulmaya çalışılması, erkeklerden daha düşük gelir etmeleri, kazanç getiren işlerden ve mesleklerden uzak tutulmaları, namus konusunda çifte standart uygulamaları kadınları muhtaç ve düşkün bir yaşam sürmeye mahkum etmekte; sistematik olarak özsaygı ve özgüvenlerini yok etmektedir (Donovan, 2021: 32). Dolayısıyla bir kadının toplumdan dışlanarak düşkün bir yaşam sürmemesi için ailesine, kocasına boyun eğmesi ve kendi başına bir varlık göstermemesi gerekmektedir. Aksi takdirde ağır bir şekilde cezalandırılacaktır. Evlenmek üzere yetiştirilen kız çocuğu düzenin kurallarına uyan, bağımsızlık hayali kurmayan, edilgen bir yapıda olmalı, toplumsal cinsiyet rollerinin kendisinden beklediği üzere yalnızca güzelliğini, en önemlisi de bekaretini koruyarak beklemelidir. Bu bekleme sürecinde ailesine kendisi için büyük ödül olan evlenmeden sonra ise kocasına hizmet etmekten başka bir varlık göstermeleri hoş karşılanmamaktadır. Hatta başka şeyler arzu ettikleri ve kendi başlarına karar verdikleri takdirde yalnızca kendileri değil aileleri de cezalandırılmaktadır. On İki Kardeş Masalında da kız kardeşin ağabeylerini memnun etmek amacıyla da olsa sofrayı güzelleştirme arzusuna kapılması, ailesine danışmadan bu arzusunun peşine düşmesi felakete sonuçlanır. Önce ağabeyleri kargaya dönüşür, sonra evini kaybeder, sonra da perişan halde ortada kalır. Bu durum arzuların ve bağımsız karar vermenin sembolü olan konuşmak ve gülmekten vazgeçene kadar sürer (Grimm ve Grimm, 2006: 61-62).

Bu vazgeçiş ve pişmanlığın varlığı bile kız kardeş için hayatı kolaylaştırmaya başlar. Önce sığınabileceği ve korunabileceği bir ulu ağaç bularak tepesinde kendi-

ne yer edinir. Çok geçmeden de kendisini gördüğünde güzelliğine vurulan kralla evlenerek kurtulur (Grimm ve Grimm, 2006: 62). Kralın av esnasında kız kardeşi bulması ve onu gördüğü anda sahip olmak istemesi açıkça kadın erkek ilişkilerinin avcı – avlanan şeklinde olması gerektiğini anlatmaktadır. Kadın eğer avcı erkek tarafından beğenilirse kendini korumaya devam etmeli ancak meşru evlilik teklifi geldiğinde de bunu ikiletmeden kabul etmelidir.

Masalda kız kardeşin evlilik teklifi almadan önce asla ağacın tepesinden inmesi, evlilik teklifi aldığı anda ise ağacın tepesine kendisi çıkmasına rağmen kralın kendisini indirmesini beklemesi bunu sembolleştirmektedir (Grimm ve Grimm, 2006: 62). Böylece kız kardeş içine düşmüş olduğu yalnızlık, eksik maddi koşullar, güvenli bir barınak sahibi olmamak gibi perişan bir halden evlilik yolu ile kurtulmaktadır.

Bu şekilde yetiştirilen ve hayatında en büyük amaç olarak evlenmesi gerektiği fikri önüne konulan bir kız çocuğunun evlenmeyi kendisi için en büyük ödül olarak görmesi son derece doğaldır. Maddi ihtiyaçların karşılanması, güvenli bir barınak sağlanması, arzu edilmesine izin verilen güzel şeyleri elde edebilmesinin yanında zihinsel olarak ulaşabilmesi için yıllarca kendisine dayatılmış olan motivasyon kaynağına sonunda sahip olabilmek eşsizdir. Çünkü kız çocuğunun zihinsel ve duygusal olarak kendini tam ve bütün hissetmesini sağlar. Başarması gerekeni başarmış, görevini tamamlamış, ailesini gururlandırmış; kısaca bir kız çocuğunun var olma amacına uygun olarak davranmış ve kendini gerçekleştirmiştir. Diğer her şey bir yana sadece bu duygu bile evliliği genç bir kadın için büyük ödül haline getirmektedir.

Bu bağlamda masalda anneden kıza geçen bir miras olarak kocaya koşulsuz itaat anlayışını da gözden geçirmek gereklidir. Evlilik kadın için sahip olmak üzere yetiştirildiği öyle bir ödüldür ki uğruna on iki evladının öldürülmesine göz yummak, geceleri gizli gizli ağlansa da gündüzleri mutlu evliliğine devam etmek hatta kız kardeş örneğinde olduğu gibi canlı canlı yakılmaktan son anda kurtarılmak söz konusu olsa dahi her şeyin sonunda korunması gereken yegane şeydir. Donovan çalışmasında (2021: 34, 46) Grimke ve Wollstonecraft'e atıfta bulunarak erkeğin karısı üzerinde sınırsızca ve zalimce tüm iktidarını kullanmasıyla kadınların ev içinde çok fazla gizli acılar çektiğini ve bir kadının kendisini ekonomik olarak ortaya koymasının ve belli ölçüde güç elde edebilmesinin, yani hayatta yükselebilmemesinin tek yolunun (eleştirilse bile) bir koca bulmak olduğunu ifade etmektedir.

Evin reisi, hatta masalda alt metinde anlatıldığı şekli ile karısının ve çocuklarının mülk sahibi olan erkek bu insanlar üzerinde yaşamları da dahil olmak üzere istediği gibi karar verme ve davranışta bulunma hakkına sahiptir. Bu kararların doğruluğu ya da yanlışlığı hiçbir zaman sorgulanamaz, itaat edilmesi dışında bir başka davranış ya da düşünüş şekli akla dahi getirilemez. Ancak erkek kendisi dav-

ranışının yanlış olduğuna karar verir ve bundan vazgeçer ise de cezalandırılacak olan her zaman yine bir kadın olmak zorundadır. Bunun için masalın bir yerinde yer alan kötü kayıvalide, üvey anne, kız kardeş ya da üvey kız kardeş gibi cadı olarak tabir edilen bir yan kahraman mutlaka bulundurulmaktadır. On İki Kardeş Masalının Yapı Kredi Yayınları versiyonunda olmasa da pek çok masalda kız kardeşin yakılmasından kralın cadı annesi sorumlu tutulmakta, kız kardeşi yakmak için hazırlanan ateşte yakılarak can vermektedir. Böylece erkeğin yanlış kararları görmezden gelinmekte, kötülüğün müsebbibi olarak görülen kişi ortadan kalkmaktadır. Kadın kahraman da gönül rahatlığı ile hayatta elde edebileceği tek ödül olan evliliğini sorgulamaya gerek duymadan mutlu bir şekilde yaşamına devam edebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Masallar toplum için kültür taşıyıcısı olma rolünün yanı sıra çocuk eğitiminde de kullanılan araçlardır. Yetişkinler tarafından çocuklar için üretilen masal içerikleri pedagojik olarak çocuklara fantastik bir dünya içinde hayatın akışını, insanlar arası ilişkileri ve toplumsal ilişkileri öğretmek amacıyla pedagojik eğitim aracı olarak kullanılmaktadırlar. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri de masalarda önemli bir yer tutmaktadır. Çocuklar, güvendikleri yetişkinler tarafından sıklıkla anlatılan masallar yoluyla toplumsal cinsiyet rollerini öğrenirler ve bu şekilde toplumsal cinsiyet rollerinin nesilden nesile aktarımı sağlanır.

Carter'a göre (1998: 34-35) insanın biyolojik varlığının dışında yapay olarak üretilmiş ve zamanla doğal değişmez gerçeklikler olarak kabul edilen toplumsal cinsiyet kimlikleri içinde kadınlık ve erkeklığe dair türetilen mitler "yaşamlarımızı düzenleyen toplumsal kurmacalar" olarak adlandırılmaktadır. Carter, insanın ve yaşamın değişmez gerçeklikleri olarak algılandığı gelmiş pek çok yanını, özellikle de toplumsal cinsiyet kimliklerini, aslında güçlü olanın, kendi düzeninin sürekliliğini sağlamak üzere oluşturduğu ve yerleştirmeye çalıştığı yanlı, ideolojik ve kurmaca tanımlamalar olduğu görüşünü ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda Alman kökenli dilbilim ve masal uzmanı Jacob Grimm (1785–1863) ve Wilhelm Grimm Kardeşlerin (1786–1859) yaşadıkları dönemde Orta Asya'da yaygın olarak bilinen masalları derlemesi ile oluşturulan ve Grimm Masalları olarak adlandırılarak, eğitim amaçlı kullanılan masallar da temelde toplumsal değer yargılarını, toplumsal cinsiyet rollerini ve kadının rolünü betimleyen örnekler içermektedirler.

Bu örnekler bize özellikle kadınlara yönelik uyarı niteliğinde olmakla birlikte kadının bağımsızlığını ve güvenliğini erkeğe bağlayan söylemlerin kız ve erkek çocuklarına masallar yoluyla öğretildiğini kanıtlamaktadır.

Grimm Masalları içinde yer alan On İki Kardeş Masalı özelinde; masalarda yer alan toplumsal değer yargıları, toplumsal cinsiyet ve evlilik algısı bakış açısı Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi kullanılarak incelenen çalışmada elde edilen bulgular toplumsal cinsiyet bakış açısı bağlamında değerlendirilmiştir.

Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi ile yapılan masal çözümlemesinde On İki Kardeş Masalı Bünyamin ve prenses kız kardeşi olmak üzere iki kahraman üzerinden analiz edilmiştir. Bu kapsamda Propp'un "masalarda kahramanlar değişse de eylem alanları ve işlevleri yinelenmektedir" görüşünün Propp'un 4. eylem alanı (prenselerin ve babasının eylem alanı) ve 6. eylem alanı (kahramanın eylem alanı) ve evlilik ile ilgili olduğu görülmektedir. Propp'un 31. yani son işlev alanı evlenme – tahta çıkmadır ki On İki Kardeş Masasında da aynı şablonun yineleniği gözlenmiştir.

Masalda evlilik öncesinde ve evlilik içerisinde kadın ve erkek figürlerden beklentilerin ataerkil toplumsal cinsiyet rollerine göre oluşturulduğu izlenmiştir. Bu bağlamda Bünyamin'in kızkardeşi örneğinden yola çıkılarak kadının karakterinin edilgen, ailesine ve evine bağımlı, korunmaya muhtaç, kendi kararlarını kendi veremeyen, verdiği takdirde cezalandırılan, evlenene kadar babasının ve erkek kardeşlerinin gözetiminde, evde çalışarak yaşayan ancak evlilik yoluyla evinden ayrılabilen, evlilik içinde kocasına bağımlı olan, her ne olursa olsun evlilik içinde mutlu görünmek zorunda bulunan, kısaca evliliğin kendisine ödül olarak sunulduğu kişi biçiminde inşaa edilmesi dikkat çekicidir.

Orta Avrupada yaygın olarak bilinen ve anlatılan masalların derlenmesi ile oluşturulan Grimm Kardeşlerin Masalları yoğun şiddet, çocuklar için kötü örnek olabilecek sahneler, korku içerikleri ve çağ dışı toplumsal cinsiyet rolleri içerme bakımından eleştirilmektedir. Bu nedenle bu tür masalların yetişkinler için bir toplumsal kültür hazinesi olarak korunması gerekmektedir, çocukların ruhsal ve toplumsal gelişimine zarar veren içeriklere sahip olmaları yüzünden çocuk eğitiminde kullanılmalarının sakıncalı olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde çocukların pedagojik eğitiminde kullanılan çocuk yazınındaki gelişmeler ile çocuklara yönelik yayın seçenekleri çoğalmış, gerek yeniden yazım yolu ile gerekse yaratıcı yazarlık ile çocuklara yönelik, onların toplumsal ve ruhsal gelişimine katkı sağlayan masallara ve yayınlara ulaşım kolaylaşmıştır. Bu bağlamda ebeveyn ve eğitimcilerin çocuklara okunacak ve okuturulacak masal ve çocuk yayın seçimlerinde daha duyarlı olmaları gerekmektedir. Çocuklara sunulan masal ve yayınların, onların tüm yaşamları boyunca toplumsal değer yargıları ve toplumsal cinsiyet algılarının oluşturulmasındaki önemli rolü Unutulmamalıdır. Bu kapsamda çocuk eğitiminde; dürüstlük, çalışkanlık, merhametlilik, kadın erkek cinsiyetlerini öncelikle insan olarak değerlendirip ona göre davranmak gibi evren-

sel ahlaki değerleri içeren ve toplumsal cinsiyet söylemleri ile cinsiyete dayalı ayırmıcılıktan arındırılmış içeriklere sahip olan masal ve yayınlar tercih edilmelidir.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): FS (%50), NY (%50)

Veri Toplanması (Data Acquisition): FS (%60), NY (%40)

Veri Analizi (Data Analysis): FS (%50), NY (%50)

Makalenin Yazımı (Writing up): FS (%50), NY (%50)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): FS (%50), NY (%50)

KAYNAKÇA

- Akgül Gök, Fulya (2013). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aytaç, Gürsel (2005). Yeni Alman Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Aytaç, Gürsel (2012). Yeniçağ Alman Edebiyatı. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Baş, Özlem ve Yalçın, Işıl Uğur (2017). "Kırmızı Başlıklı Kız" Masalı ve Varyantaları Üzerine Bir İnceleme". Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 5(1): 26 - 2.
- Berger, John (2018). Görme Biçimleri. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Berktaş, Fatmagül (2015). "Felsefenin Kadına Bakışı", "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları" içinde. Der. Bertil Emrah Oder, Hülya Durudoğan, Fatış Gökşen, Deniz Yüksek. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Bilkan, Ali Fuat (2001). Masal Estetiği. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Bolat, Nursel (2017). "Keloğlan Kimliğinde Türk Masalları Anlatısı: Propp Yönteminde Türk Masalları". MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi , 6(3): 201 - 226
- Boratav, Pertev Naili, & Van Gennep, Arnold (2000). Halk Edebiyatı Dersleri - Boratav Arşivinden 1/ Ek: Folklor (Cilt 1). İstanbul: TC Kültür Bakanlığı - Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Carter, Angela (1998). Shaking a Leg: Collected Journalism and Writings. New York: Penguin Books.
- Çalık, Sibel (2018). Grimm Masallarının Dönüşümü Üzerinden Kadın İmgesi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirgöz Bal, Meltem (2014). "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış". Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 1(1): 16
- Doğancı, Hatice Kübra, & Tuncay, Tarık (2020). "Tarihsel Süreçte Kadının Aile İçindeki Konumunun Feminist Sosyal Hizmet Yaklaşımı Temelinde Değerlendirilmesi". Toplum ve Sosyal Hizmet, 31(3).
- Donovan, Josaphine (2021). Feminist Teori. Çev., Aksu Bora, Meltem Ağıduk Gevrek, Fevziye Sayılan. İstanbul: İletişim Yayınları
- Ford, Henry Justice (1890). Illustration zu „Die zwölf Brüder“. Illustration from "The Twelve Brothers" in The Red Fairy Book. 09 04, 2022 tarihinde https://www.grimmstories.com/tr/grimm_masallari/oniki_erkek_kardes adresinden alındı
- Gerstner, Hermann (1984). BRÜDER GRIMM. Mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch.
- Grimm, Jacob ve Grimm, Wilhelm (2006). Grimm Masalları (Cilt 1). Çev., Kamuran Şipal. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güneş, Hasan (2006). "Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri". Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, Eflatun Cem (1971). Folklor ve Halk Edebiyatı Özellikleri, Sözlü Gelenekleri ve Yazılı Örnekleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Harshbarger, Scott (2013). "Grimm and Grimmer: "Hansel and Gretel" and Fairy Tale Nationalism". Style, 4(47), 490 - 508.
- Helimoğlu Yavuz, Muhsine (1994). Masallar. Ankara: Doruk Yayınları.

- Kara, Şenay (1999). Angela Carter's Rewriting of Bth "Fact" and Fiction or "Putting New Wine in Old Bottles to Make Them Explode". Studied in Her Following Three Stories: "The Fall River Axe Murders", "The Werewolf", "The Company of Wolves". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıran, Elif (2017). "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler". Balkan Sosyal Bilimler Dergisi (ICOMEF 2017 Özel Sayısı): 1-8.
- Koraş, Gül Enise (2019). "Grimm Kardeşler ve Andersen Masallarında Cinsiyet ve Karşıt Kavramların İncelenmesi". Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ostergaard, Lise (1992). "Gender", "Gendered Development. A Practical Guide, içinde. (Derleme: Lise Ostergaard). Londra ve Newyork: Routledge.
- Propp, Vladimir (2018). Masalın Biçimbilimi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şirin, Mustafa Ruhi (1994). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TDK Sözlüğü (2022). "Masal". <https://sozluk.gov.tr/>
- Ünlüer, Pınar (2013). "Masalların Dini ve Ahlaki Açından İncelenmesi: Billur Köşk Örneği". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, R. (2014). "Anlatı Yoluyla Dünyanın Zihinsel Yeniden Kurulumu: 'Palto', 'Dönüşüm' ve 'Hayvan Çiftliği' Romanlarının Alımlama Pratikleri Üzerine Bir İnceleme" (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Yavuzer, Haluk (2005). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zipes, Jack (1988). The Brothers Grimm: From Enchanted Forests to the Modern World. New York: Routledge